

1. ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

УДК 712.2:582.091/.097(477.41/.42) Проф. Н.О. Олексійченко, д-р с.-г. наук;
аспір. М.О. Гричук – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ТАКСОНОМІЧНИЙ СКЛАД ТА СИСТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА НАСАДЖЕНЬ ДЕНДРОПАРКІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Наведено результати інвентаризаційних досліджень щодо видового складу насаджень дендропарків Житомирського Полісся на сучасному етапі розвитку. Проаналізовано зміни їх таксономічного складу в історичному аспекті. Нині у насадженнях дослідних об'єктів виявлено 133 види та культивари деревних рослин. Найбільша колекція деревних рослин представлена у дендропарку "Еліта", найменша – в дендропарку "Пілява". Проаналізовано систематичну структуру насаджень дослідних дендропарків. Виявлено бідність видового та внутрішньовидового різноманіття колекційних фондів та їх істотне зменшення упродовж розвитку. У насадженнях дендропарків Житомирського Полісся зростають вікові екземпляри деревних рослин та значна кількість інтродуцентів.

Ключові слова: дендропарки Житомирського Полісся, інтродукція, видовий склад, таксон, систематична структура насаджень.

Дендропарки як об'єкти природо-заповідного фонду на рівні із ботанічними садами та парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва є осередками збереження великої кількості аборигенних та інтродукованих деревних видів, зокрема раритетних та господарсько-цінних. На території Українського Полісся з 58 наявних дендропарків (станом на 01.01.2014 р.) розташовано шість, половина з яких знаходиться у Житомирському Поліссі (дендропарки "Гладковицький", "Еліта", "Пілява"), у Київському – "Сирецький дендропарк", "Юннатський" та у Рівненському – "Дендрологічний парк Березнівського лісового коледжу") [10].

У процесі ретроспективного аналізу створення та розвитку вказаних об'єктів виявлено обмежену інформацію щодо деяких дендропарків, зокрема Житомирського Полісся, а також знайдено розбіжності щодо кількісного складу дендрологічних колекцій, адміністративного рангу та ін. [5, 7]. Актуальність вивчення дендропарків Житомирського Полісся пов'язана і з тим, що вони є осередками збереження дендрозоофлори Українського Полісся та мають статус дендропарків місцевого значення, щодо яких є рекомендації з оцінювання сучасного стану [1]. Нині вже розроблено критерії щодо комплексного оцінювання сучасного стану парків-пам'яток садово-паркового мистецтва дендрологічної цінності [8, 9], одним із критеріїв якої є кількісна структура таксономічного складу досліджуваних об'єктів. З огляду на це, виникає доцільність та потреба проведення інвентаризації насаджень дендропарків Житомирського Полісся.

Мета дослідження – визначення видового складу насаджень дендропарків Житомирського Полісся на сучасному етапі розвитку та аналіз їх таксономічного складу в історичному аспекті.

Матеріали і методика досліджень. Об'єктами досліджень були дендропарки "Гладковицький", "Еліта", "Пілява", які розташовані у Житомирському Поліссі. Таксономічний склад визначено на основі інвентаризаційних і таксаційних матеріалів лісництва та під час польових обстежень. Латинські та укра-

їнські назви уточнено за довідковими літературними джерелами, систематичну структуру видового складу визначено за сучасною систематикою Angiosperm Phylogeny Group (APG III) [2-4, 11].

Результати досліджень. На основі опрацювання літературних джерел, таксаційних описів та проведених польових маршрутних досліджень у складі насаджень дендропарків Житомирського Полісся виявлено екземпляри деревних рослин 133 таксонів, зокрема, 117 видів та 16 культиварів, що об'єднані у 63 родини, які, водночас, відносять до 27 родин. Більшу їх частину (81 %) представляє відділ *Magnoliophyta*, близько 19 % – *Pinophyta* (рис. 1).

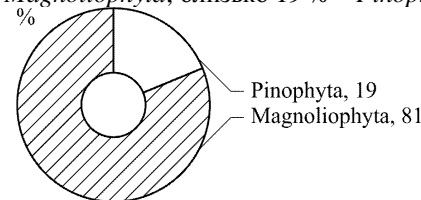

Рис. 1. Співвідношення кількості таксонів відділів *Pinophyta* та *Magnoliophyta* деревних рослин дендропарків Житомирського Полісся

Найчисельнішою є колекція дендропарку "Еліта", яка налічує 94 види та культивари деревних рослин, що становить 71 % від загальної кількості таксономічного складу дендропарків Житомирського Полісся. Кількість таксонів голонасінних та покритонасінних у цьому дендропарку є також найбільшою порівняно з іншими (рис. 2), що становить, відповідно, 64 % і 72 % від загальної кількості таксонів на рівні виду.

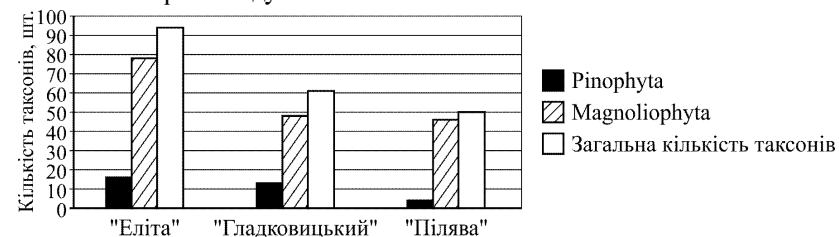

Рис. 2. Співвідношення кількості таксонів на рівні виду у дендропарках Житомирського Полісся

Наявність широкого асортименту колекції дендропарку "Еліта" пов'язана з тим, що, по-перше, його було закладено за проектом Центрального республіканського ботанічного саду АН України (нині – Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка), по-друге, посадки здійснювали пізніше, порівняно з іншими досліджуваними об'єктами. На час створення (1984 р.) у дендропарку, згідно з літературними даними зростало 300 видів та культиварів деревних рослин, серед яких 250 видів є інтродуцентами для зони Правобережного Полісся [5]. Нині на території дендропарку представлено такі інтродуковані види, як *Juniperus virginiana* L., *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray bis) Parl., *Rhus typhina* L., *Catalpa bignonioides* Walt., *Celtis occidentalis* L., *Quercus macranthera* Fisch. et Mey., *Quercus castaneifolia* C.A. Mey., *Platanus acerifolia* (Aiton) Willd. та ін. На основі проведених досліджень варто зауважити, що зменшення таксономічного складу та задовільний стан насаджень дендропарку, передусім, пов'язані з відсутністю належного догляду, засміченістю території дендропарку та її використанням не за цільовим призначенням, а саме для випасу домашніх тварин.

Значно меншою виявилася колекція дендропарку "Гладковицький", де загальна кількість таксонів на сучасному етапі розвитку становить 61 одиницю (45 %), тоді як у 1957 р. становила 73 таксони. У зв'язку із відсутністю систематичного догляду у дендропарку спостерігається значне поширення *Quercus rubra* L. та *Celastrus scandens* L., які нині є інвазійними видами [6], що порушують загальну композицію дендропарку та зменшують рівень забезпечення екологічних та біологічних вимог інших рослин, зокрема таких цінних видів, як *Cladras-tis lutea* (F. Michx.) C. Koch, *Castanea sativa* Mill., *Pyrus ussuriensis* Maxim., *Quercus rubra* L., *Sorbus torminalis* (L.) Crantz., *Quercus palustris* Muench. У дендропарку нині чітко проглядаються тільки алейні посадки із *Picea abies* (L.) Karst. і *Thuja occidentalis* L., посадка *Thuja occidentalis* 'Columna' у вигляді кола в центральній частині дендропарку, проте інші рослинні угруповання за участю таких інтродуцентів, як *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco, *Pinus banksiana* Lamb. та *Pinus strobus* L. закриті малоцінними насадженнями.

У дендропарку "Пілява" насадження представлені 50 таксонами, що становить 38 % від загальної кількості насаджень у дендропарках Житомирського Полісся, тоді як, згідно з літературними даними та таксаційними описами, у 1968 р. їх кількість становила 75 одиниць. Варто зазначити, що в цьому дендропарку є багато вікових насаджень, зокрема, куртина *Larix decidua* Mill. площею 0,3 га, рядова посадка *Picea abies* (L.) Karst. та *Picea pungens* Engelm., екземпляри *Pinus sylvestris* L., *Quercus robur* L., *Fraxinus excelsior* L. та *Fagus sylvatica* L., вік яких нині, згідно з таксаційними описами, становить близько 115 років. Вони можуть бути залишками рослинних угруповань, які були висаджені під час закладання невеликого лісопарку графом С. Потоцьким навколо його мисливського будиночку у кінці XIX ст. Нині частина вікових екземплярів вже випала із насаджень, а більшість екземплярів, що залишилися, перебувають у незадовільному стані. За словами працівників лісництва, які здійснюють догляд за дендропарком, це може бути спричинено зниженням стійкості насаджень до збудників хвороб внаслідок перепаду рівня ґрунтових вод під час посушливих літніх сезонів 2002-2009 рр., а також механічним пошкодженням під час складних погодних умов взимку 2013 р. У зв'язку з цим виникає потреба проведення подеревного обліку вікових насаджень з метою обґрунтування заходів щодо їх збереження.

Узагальнюючи викладене вище, можна стверджувати, що у таксономічному складі досліджуваних об'єктів під час їх розвитку відбулися значні зміни у бік його зменшення (табл. 1).

Табл. 1. Показники зменшення складу насаджень дендропарків Житомирського Полісся в історичному аспекті

Дендропарк	Площа, га	Кількість таксонів, шт.	Кількість таксонів, що зникли, шт.	Рік проведення інвентаризації	Період, років	Відносний показник динаміки
"Гладковицький"	4,0	73	12	1957	57	0,21
		61		2014		
"Еліта"	4,8	300	206	1984	30	6,9
		94		2014		
"Пілява"	6,1	75	25	1968	46	0,54
		50		2014		

Кількість таксонів, зазначена в літературних джерелах [5, 7], значно відрізняється від фактичної, яка представлена в дендропарках на сучасному етапі. Це спричинено, по-перше, тим, що проміжні інвентаризаційні дослідження, окрім таксаційних описів лісництв, не проводили взагалі з моменту закладання дендропарків ("Гладковицький", 1957 р.), або ж проводили майже півстоліття тому ("Пілява", 1968 р.), однак, на жаль, застаріла інформація дублюється в сучасних джерелах [7]. По-друге, зменшення таксономічного складу насаджень усіх досліджуваних дендропарків зумовлено тим, що упродовж усього часу їх розвитку догляд за ними проводили не систематично, а заходів з відновлення та розширення асортименту колекцій взагалі не здійснювали. Окрім цього, порівнюючи динаміку кількісної зміни таксономічного складу насаджень дендропарків, які відносно однакові за площею, стає очевидним, що кількість таксонів дендропарку "Еліта", зазначена в першоджерелах, була або помилковою, або дійсно значно зменшилася упродовж часу. Чисельне зменшення таксонів у цьому парку виявляється неадекватно динамічним: за 30 років на площі всього 4,8 га "відпало" близько 200 таксонів, тому відповідно відносний показник динаміки є значним та становить 6,9. У зв'язку з цим виникає потреба проведення детальніших досліджень з метою виявлення причин такої значної зміни у кількісному складі видової структури насаджень вказаного дендропарку. Варто зауважити, що однією з причин зазначених проблем можуть бути зміни у підпорядкуванні дослідних об'єктів різними установам упродовж їх створення та розвитку.

За систематичною структурою у насадженнях дендропарків Житомирського Полісся голонасінні представлені 2 родинами, 8 родами, 17 видами і 8 культиварами деревних рослин, на які припадає 19 % від загальної кількості таксонів (див. рис. 1). Покритонасінні представлені 25 родинами, 56 родами, 100 видами і 8 культиварами деревних рослин, що відповідно становить 81 % від загальної кількості таксонів. Проаналізувавши розподіл родин за загальною кількістю таксонів, визначено, що значна їх частина (28 %) представлена тільки одним видом чи культиваром (рис. 3).

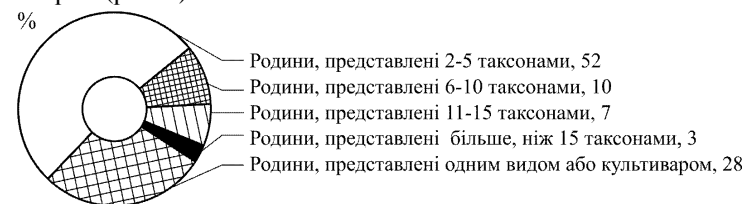

Рис. 3. Розподіл родин деревних рослин дендропарків Житомирського Полісся за кількісним складом таксонів

Найбільшу частку (52 %) становлять родини, які представлені 2-5 таксонами, а найменшу (3 %) – тільки одна родина (*Rosaceae* Juss.), яка нараховує 33 види; 7 % становлять родини, які представлені 11-15 таксонами: *Pinaceae* Lindley (11 видів та 2 культивари) та *Cupressaceae* Bartlett (6 видів і 6 культиварів). Аналіз розподілу родин за кількістю родів та видів дає змогу детальніше охарактеризувати стан систематичного різноманіття насаджень дендропарків Житомирського Полісся (табл. 2).

Табл. 2. Розподіл родин за кількістю представлених родів, видів та культиварів деревних рослин у дендропарках Житомирського Полісся

№ з/п	Родина	Рід		Вид		Культивар	
		кількість	% від загальної кількості родів	кількість	% від загальної кількості видів	кількість	% від загальної кількості культиварів
1	<i>Rosaceae</i> Juss.	16	25	33	28	0	0
2	<i>Pinaceae</i> Lindl.	5	8	11	9	2	13
3	<i>Fabaceae</i> Lindl.	4	6	4	3	0	0
4	<i>Betulaceae</i> A. Gray	4	6	6	5	0	0
5	<i>Cupressaceae</i> Bartl.	3	5	6	5	6	38
6	<i>Fagaceae</i> Dumort.	3	5	8	7	1	6
7	<i>Oleaceae</i> Hoffmanns. & Link	3	5	3	3	0	0
8	<i>Caprifoliaceae</i> Juss.	2	3	2	2	0	0
9	<i>Celastraceae</i> R. Br.	2	3	2	2	1	6
10	<i>Hydrangeaceae</i> Dumort.	2	3	3	3	0	0
11	<i>Salicaceae</i> Mirb.	2	3	8	7	1	6
12	<i>Vitaceae</i> Juss.	2	3	2	2	0	0
13	<i>Adoxaceae</i> E. Mey.	2	3	2	2	2	13
14	<i>Grossulariaceae</i> DC.	1	2	2	2	0	0
15	<i>Anacardiaceae</i> (R. Br.) Lindl.	1	2	1	1	0	0
16	<i>Berberidaceae</i> Juss.	1	2	2	2	1	6
17	<i>Bignoniaceae</i> Juss.	1	2	1	1	0	0
18	<i>Cannabaceae</i> Mart.	1	2	1	1	0	0
19	<i>Cornaceae</i> Bercht. & J. Presl	1	2	2	2	1	6
20	<i>Hippocastanaceae</i> Torr. et Gray	1	2	1	1	0	0
21	<i>Juglandaceae</i> DC. ex Perleb	1	2	3	3	0	0
22	<i>Moraceae</i> Gaudich.	1	2	0	0	1	6
23	<i>Platanaceae</i> T. Lestib.	1	2	1	1	0	0
24	<i>Rhamnaceae</i> Juss.	1	2	1	1	0	0
25	<i>Sapindaceae</i> Juss.	1	2	7	6	0	0
26	<i>Malvaceae</i> Juss.	1	2	2	2	0	0
27	<i>Ulmaceae</i> Mirb.	1	2	3	3	0	0
Загальна кількість		64	100	117	100	16	100

У дендропарках Житомирського Полісся родина *Rosaceae* Juss. нараховує у своєму складі 33 види або 28 % від загальної кількості таксонів на рівні виду та належить до найбільшої за кількістю родів (25 %). Більшість родин представлена 1-4 родами, які включають від 1 до 8 видів. Значна частка родин (48 %) представлена одним родом. Варто зауважити, що згідно з сучасною систематикою APG III, що ґрунтується на аналізі ДНК рослин [11], роди *Sambucus* L. та *Viburnum* L. відносять нині до родини *Adoxaceae* E. Mey., *Carpinus* L. та *Corylus* L. – до родини *Betulaceae* A. Gray, рід *Tilia* L. – до родини *Malvaceae* Juss., а роди *Acer* L. та *Celtis* L. – відповідно до родин *Sapindaceae* Juss. та *Cannabaceae* Mart. Внаслідок аналізу розподілу родів за кількістю видів та культиварів виявлено, що до найчисельніших родів відносять *Acer* L. (7 видів), *Quercus* L. (6 видів та 1 культивар), *Spiraea* L. (7 видів), *Thuja* L. (2 види і 4 культивари), *Salix* L. (5 видів та 1 культивар), *Juniperus* L. (4 види та 1 культивар). Вони займають 10 % від загальної кількості родів, а більшу частку (52 %) займають роди, які представлені одним видом чи культиваром, наприклад рід *Morus* L.

Варто зауважити, що культивари рідко трапляються на території досліджуваних об'єктів, займаючи тільки 12 % серед загальної кількості таксонів. Здебільшого це такі "класичні" культивари, які є поширеними у насадженнях загального користування: *Salix alba* 'Vitellina Pendula', *Morus alba* 'Pendula', *Quercus robur* 'Fastigiata', *Cornus alba* 'Argenteo-marginata', *Euonymus fortunei* 'Emerald Gaiety', *Picea pungens* 'Glauca' ("Еліта"), *Thuja occidentalis* 'Columna' ("Еліта", "Гладковицький"), *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea' ("Еліта", "Пілява"). Тільки в дендропарку "Еліта" зтрапляються культивари *Juniperus sabina* 'Variegata', *Thuja occidentalis* 'Aurea', *Th. occidentalis* 'Ellwangeriana Aurea' та *Th. occidentalis* 'Ericoides'. Значна частка культиварів (38 %) належить до родини *Cupressaceae* Bartl. (див. табл. 2). Бідність культиварного різноманіття можна пояснити тим, що їх або не висаджували взагалі під час закладання дендропарку ("Гладковицький"), або ж значним відпадом у зв'язку з біологічним старінням ("Пілява"), відсутністю належного догляду та меншою стійкістю культиварів до антропогенного навантаження ("Еліта").

Висновки. З 58 дендропарків України шість дендропарків розташовані в зоні Українського Полісся, половина з яких знаходиться у Житомирському Поліссі ("Гладковицький", "Еліта", "Пілява"). Упродовж їх розвитку відбулися значні негативні зміни в таксономічному складі насаджень. Нині виявлено 133 види та культивари деревних рослин, що об'єднані у 64 роди, які, водночас, належать до 27 родин. Найбільша колекція як голонасінних, так і покритонасінних таксонів деревних рослин представлена у дендропарку "Еліта" (94 таксони), найменша – в дендропарку "Пілява" (50 таксонів).

У систематичній структурі насаджень дослідних дендропарків значна частка родин (48 %) представлена одним родом деревних рослин, а переважна частка (52 %) родів представлена одним видом чи культиваром. Найбільшу кількість таксонів на рівні виду налічує родина *Rosaceae* Juss. (33 види). Можна стверджувати про відносну бідність колекційних фондів дослідних дендропарків та деградацію їх кількісного і якісного складу упродовж їх існування.

У насадженнях дендропарків Житомирського Полісся зростають вікові дерева ("Пілява") та значна кількість інтродуцентів ("Еліта"), тому вони потребують комплексного оцінювання сучасного стану та розроблення рекомендацій щодо заходів з їх збереження.

Література

1. Байрак О.М. Дендропарки як об'єкти природно-заповідного фонду України / О.М. Байрак // Збереження та реконструкція ботанічних садів і дендропарків в умовах сталого розвитку : матер. IV Міжнар. наук. конф., присв. 225-річчю дендролог. парку "Олександрія", 23-26 вересня 2013 р. – Біла Церква, 2013. – Ч. 1. – С. 10-11.
2. Кохно М.А. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Голонасінні : довідник / М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, Г.С. Захаренко, О.М. Колесніченко та ін.; за ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2001. – 207 с.
3. Кохно М.А. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні : довідник / М.А. Кохно, Л.І. Пархоменко, А.У. Зарубенко та ін.; за ред. М.А. Кохна. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр". – 2002. – Ч. 1. – 448 с.

4. Кохно М.А. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні : довідник / М.А. Кохно, Н.М. Трофименко, Л.І. Пархоменко, В.Г. Собко та ін.; за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр". – 2005. – Ч. 2. – 716 с.
5. Орлов О.О. Заповідна Житомирщина : монографія / О.О. Орлов, С.П. Сіренський, А.В. Подбайло, В.А. Сесін. – К. : Вид-во Київ. еколого-культурний центр, 2001. – 196 с.
6. Івченко А.І. Від малопоширених деревних рослин інтродукованих видів до інвазійного стану їх популяцій: проблеми та застереження / А.І. Івченко // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Заповідна справа в Галичині, на Поділлі та Волині. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2004. – Вип. 14.8. – С. 263-266.
7. Марков Ф.Ф. Природно-заповідні об'єкти Житомирського Полісся та їх сучасний стан / Ф.Ф. Марков, А.І. Гузій // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.17. – С. 55-59.
8. Олексійченко Н.О. Інтродуценти парків-пам'яток садово-паркового мистецтва Центрально-придніпровської височинної області : монографія / Н.О. Олексійченко, Н.В. Гатальська. – К. : Вид-во ЦП "Компринт". – 2013. – Ч. 2. – 139 с.
9. Олексійченко Н.О. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Центрально-придніпровської височинної області : монографія / Н.О. Олексійченко, Н.В. Гатальська. – К. : Вид-во ЦП "Компринт". – 2012. – Ч. 1. – 145 с.
10. Гричук М.О. Ретроспективний аналіз створення та розвитку дендропарків Українського Полісся / М. О. Гричук // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – Сер.: Лісівництво та декоративне садівництво. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2014. – Вип. 198, ч.1. – С. 152-159.
11. Angiosperm Phylogeny Group (2009) An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG III // Botanical Journal of the Linnean Society : journal. – London, 2009. – Vol. 161, № 2. – Pp. 105-121.

Олексійченко Н.А., Гричук М.О. Таксономический состав и систематическая структура насаждений дендропарков Житомирского Полесья

Приведены результаты инвентаризационных исследований видового состава насаждений дендропарков Житомирского Полесья на современном этапе развития. Проанализированы изменения их таксономического состава в историческом аспекте. На текущий момент в насаждениях объектов исследования выявлено 133 вида и культивара древесных растений. Самая большая коллекция древесных растений представлена в дендропарке "Элита", наименьшая – в дендропарке "Пилява". Проведен анализ систематической структуры насаждений исследуемых дендропарков. Обнаружено бедность видового и внутривидового разнообразия коллекционных фондов и их существенное уменьшение на протяжении их развития. В насаждениях дендропарков Житомирского Полесья растут вековые экземпляры древесных растений и значительное количество интродуцентов.

Ключевые слова: дендропарки Житомирского Полесья, интродукция, видовой состав, таксон, систематическая структура насаждений.

Oleksiychenko N.O., Grychuk M.O. The Taxonomic Composition and Systematic Structure of Plantations of Zhytomyr Polissya's Dendrological Parks

The results of the inventory of the species composition of plantations of the Zhytomyr Polissya's dendrological parks have been shown at the present stage of their development. The changes of their taxonomic composition have been analyzed from the historical aspect. Currently, 133 species and cultivars of woody plants have been revealed in the plantations of research objects. The largest collection of woody plants is introduced in the park "Elita", the lowest – in the park "Pilyava". The analysis of the systematic structure of the plantations of the research parks has been fulfilled. A scarce of species and intraspecific diversity of collection funds has been found and also their significant decreasing during their development. The age specimens of woody plants and a significant number of introduced species grow in the plantations of the Zhytomyr Polissya's dendrological parks.

Key words: Zhytomyr Polissya's dendrological parks, introduction, species composition, taxon, systematic structure of plantations.

УДК 630*[17+44]:582.931.4

Prof. A.F. Goychuk, Doctor of Agricultural Sciences; researcher I.M. Kulbanska – NULES of Ukraine, Kyiv

ETIOLOGY OF COMMON ASH DISEASES IN PODOLIA, UKRAINE

The article summarizes study results of pathological changes of vegetative and generative organs of common ash (*Fraxinus excelsior* L.). It is shown that this important forest tree is rather susceptible not only to different systematic and functional groups of micro- and microorganisms, but also to numerous types of harmful entomofauna. Our results demonstrate that the most common and dangerous ash disease is tuberculosis. Its causative agent – *Pseudomonas syringae* pv. *savastanoi* – affects trunks, branches and shoots as well as inflorescences of common ash. There are a variety of other pathogens and pests that considerably slow ash growth and development and reduce its qualitative characteristics.

Key words: Pathogenic microflora, contagious and non-contagious pathology, harmful entomofauna, disease symptoms, Ash generative organs, ash tuberculosis, pathogenesis, disease occurrence and hazard levels.

Study objective was scientific analysis of specialized literature on symptomatology and etiology of diseases of vegetative and generative organs of common ash that develop under the influence of pathogenic micro- and microorganisms, such as pathogens of infectious diseases and pests, and their analytic generalization. Another goal was to investigate the primary factors of common ash pathology in Ukrainian Podolia.

The study approach included the application of a variety of research methods, including system analysis, information management, bibliometrics, specific forest pathology and phytopathology methods and surveys. Species diversity of micro- and microorganisms, and pests were classified according to corresponding indicators.

The object of investigation – *Fraxinus excelsior* L and forest plantations that include this component in Podolia, Ukraine. **The subject of investigation** – etiology and pathogenesis of contagious and non-contagious diseases of common ash.

Study results. Almost all known groups of microorganisms that are pathogens of diseases (fungi, bacteria, viruses, etc.), as well as algae and lichens, can be found on common ash. There is also a large variety of pests that are especially dangerous for weakened *Fraxinus excelsior* L. plantations.

Disruption of photosynthesis and transpiration processes is often associated with certain leaf diseases (such as spots, deformations, etc.). This is especially true of young common ash plants and seedlings. Premature shrinking and falling of leaves may result from large scale spread of the disease.

Our common ash survey took place in state forest enterprise "Chortkivske". A variety of microflora species were identified, including those of *Deuteromycota* taxonomic morphological group (*Alternaria tenuis* Nees, *Cladosporium herbarum* (Pers.) Lk., *Phomopsis scobinella* Sacc. et d. Sacc., *Phyllosticta fraxini* Ell. et Mart, *Septoria fraxini* Desm., *Cylindrosporium fraxini* (Ell. et Kell) Ell. et Ev.), *Ascomycota* (*Microsphaera alphitoides* Gr. et Nb, *Uncinula fraxini* Miyake, *Phyllactinia suffulta* Sacc., *Mycosphaerella fraxini* (Niessl) Zindau), as well as *Puccinia obtusata* Otth (*Urediniomycota*). On wet rich soils *Alternaria tenuis* Nees., *Cladosporium herbarum* (Pers.) Lk. and *Phomopsis scobinella* Sacc. et D. Sacc were commonly found.

Alternaria tenuis Nees colony on potato agar (PA) is usually colored black or olive-black. Conidiophores are isolated or gathered in small groups, simple or branched, with partitions, straight or sinuous, sometimes crank, smooth; their dimensions vary within 5-125×3-6 μm. Conidia is formed in long, branching chains of 10 or